

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 6. Circa eos, qui dies festos obseruare tenentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

PROBL. XII.

Excusatur, & non excusatur certum genus mechanicorum, cum consuetudo est, eos solum operari, reliquo populo festum obseruante.

81
Non excusa-
tur.

Non excusatur certum genus mechanicorum, v. g. factorum, aut futorum à peccato, si consuetudo sit, eos solos operari die aliquo festo, reliquo populo illud obseruante? Quia huiusmodi consuetudo repugnat iuri communi: consuetudo autem ut vim obtineat, non debet iuri communi repugnare; nam ius commune præcipit, dies festos asservari ab omnibus. c. omnes dies, de feriis. Sic Rosella v. Feria n. 5.

82
Excusatur
equidem.

Excusatur equidem, dummodò ea consuetudo expresse vel tacite sit à loci ordinario approbata. Quia designatio diei festi est de iure humano: Ergò potest consuetudine abrogari, minui, ac mutari: & consequenter licite introduci, ut certum illud genus artificum festum non obseruent, quando reliqui pro populi præscripta consuetudine illud obseruant. Ita Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 6. num. 11. Tabie. v. feria, n. 14. Sayr. in Clauis, l. 7. c. 1. n. 13. Philarc. de offic. sacerdot. p. 2. l. 3. c. 23. notab. 3. Azor. tom. 2. l. 1. c. 26. q. 10. Caiet. v. Festor. violat. Syluest. v. Dominica, q. 1. Antonin. p. 1. tit. 9. c. 7. §. 1.

83
Hoc legem
mihi probabi-
lium.

Longè hoc probabilis. Quia in vna eademque vrbē possunt esse variae leges instæ, ac rationabiles pro variis, diuersisque mechanicorum, vel mercatorum communitatibus, quibus illi gubernantur, quæ leges obseruandæ sunt. Constituit enim vnumquodque mechanicorum genus suam veluti rempublicam, quæ suis particularibus legibus gubernatur: & quod possunt leges efficere, potest consuetudo. Quod si maior mechanicorum pars illum diem obseruaret, minore non obseruante: non excusaretur minor à lethali piaculo; non tamen è contra: quia dignius ad se trahit minus dignum: & minor pars tenetur maiori conformari.

PROBL. XIII.

Seculares Principes habent, & non habent potestatem obligandi populum, dies festos obseruare.

84
Habent pote-
statem huius-
modi.

Princespēs sæculares habent potestatem obligandi subditos & ad culpam, & ad penam, ut ab operibus seruilibus hoc vel altero die assignato, tamen non possint ad Missam audiendam. Prior pars probatur: quia abstinentia ob operibus seruilibus non est quid spirituale, ac sanctum formaliter; sed indifferens. Et spirituale sit, si in Dei cultum fiat: & temporale, si in temporarium finem dirigatur: Ergò à potestate laica potest imperari. Posterior pars liquet: quia est res omnino spiritualis, & extra laicam potestatem. Sic D. An-

tonin. p. 2. tit. 9. c. 7. §. 1. Syluest. v. Dominica, q. 2. Sa v. Festum, num. 1. Sayr. in Clauis, l. 7. cap. 1. num. 17.

Potestatem non habent obligandi subditos, ut statutum diem festum obseruent non solum qua parte continent obligationem audiendi Missam: de qua est certum; sed qua parte continent obligationem cessandi à seruilis opere. Quia cessatio, quæ per hos dies imperatur, est externus Dei cultus, iuxta illud: *Memento, quod diem sabbati sanctifices*: præcipitur enim, diem festum hac cessatione sanctificari, saltem externa, & patenti sanctificatione: sed potestas laica ultra materiam ad gubernationem politicam pertinentem, non progreditur: Ergò de materia hac spirituali nihil potest præcipere. Ita aliis relatis Suar. tom. 1. de Relig. l. 1. c. 12. num. 2. Azor. p. 2. l. 1. c. 26. quæst. 5. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 5. num. 2. & 3. Bonac. tom. 2. d. 5. q. viii. pun. 1. num. 5. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 105. n. 38. Palaus tom. 2. tit. 9. d. 1. punc. 1. n. 9.

Ergò autem affirmari, his Doctoribus hærens, cessationem ab opere seruilis de se indifferenter esse, ideòque posse esse Religionis, vel gubernationis politicæ materiam. Si præcipiatur fieri in Dei cultum, scilicet in gratiarum actionem Deo ob aliquod beneficium acceptum, vel ob motuum ad illius imperatorem, est Religionis materia, & consequenter extra ciuilem potestatem. At si præcipiatur fieri in alicuius felicitis euentus recordationem, & acceptæ lætitiæ signum, vel ob alios politicos fines: tunc est materia politicæ gubernationis, quæ potest à potestate laica imperari.

CAPVT VI.

Circà eos, qui dies festos obseruare tenentur.

PROBL. XIV.

Pueri statim ac vsum rationis aduentarint, tentantur, & non tenentur præcepto obseruandi Festa.

ERTVM est, ante rationis vsum non teneri. Quia ante vsum rationis nemo legibus Ecclesiasticis obligatur, cum harum obligationum fundamentum vsum sit rationis. Quæsierim vero, num mox ac pueri vsum rationis inierint, teneantur dies festos obseruare? Non tenentur. Quia vsum rationis initium, quod septennio frequentius contingit valde imperfectum est: vnde plerumque puer vsque ad decimum annum, & puella vsque ad nonum non habent sufficientem malitiam ad lethalius delinquendum: Ergo nec sufficientem rationis vsum, ut ab Ecclesia ad dies festos obseruandos obligantur. Sic Corduba sum. q. 60. Florentin. p. 2. sum. tit. 9. c. 18. §. 2. Sotus in 4. dist. 18. quæst. 1.

87
Non tenen-
tur.

quest. 1. art. 11. & l. 8. de inst. quest. 3. art. 2. Hostiensis, Dominic. Anton. Anchar. citati à Corduba.

89
Hanc sententiam verissimam esse profitetur.
Verissimum esse profiteor, pueros, cum ad vsum rationis peruenierint, qui regulariter accedit septennio completo (ve contraria sententia Auctores concedunt, obligari omnibus Ecclesiæ legibus, quæ expressè tempus non determinant in præcepto ieiunii. Profecto legis observandæ obligatio vsum rationis comitatur. Si ille septenio illucescat, ea in gratæ lex obligabit: si aliquando ante decimum, aut undecimum non illucescat: non tenebitur eo moræ tempore pueri festa observare. Miror autem primæ sententiæ auctores fateri, vsum rationis frequenter annum septimū comitari: & nihilominus non teneri ea in ætate puerum festa observare, quod quidem malitiose possunt iam omittere. Equidem certum mihi, ætatem ad peccandum aptam, quæcumque illa sit, ad legum custodiam obligari.

*Pueri, qui antè septennium rationis usu
pollent, tenentur, & non tenentur dies
festos observare.*

91
*Tenentur
carni.*

Tenentur profecto. Quia omnis vtriusque
sexus fidelis statim ac ad annos discretionis
peruenit aliiis Ecclesiæ præceptis obligatur.
verbi gratiâ ad annuam confessionem, ad ab-
sinentiam à carnisu diu prohibito: Ergo
& præcepto dies festos obseruandi. Ita Suar.
3.p.tom.3.d.88. se.7.4. Nauar.sum.cap.11. num.
1. Pagund. 1.2. de præc. Eccl. cap.2. num.7. alle-
rentur, huic sententiæ debere accommodari,
qui docent ad præceptum annuæ confes-
sionis teneri pueros, cum incipiunt iudicium
rationis inire, in quacunque contingat ætate,
Aegidi. de sacram. q.83. ar.5. num.286. Præposit.
in 3.p. q.83. ar.6. num.197. Hurtad. de sacrif.
Missa d.5. diffic.1. Diana sapienter notans
consilium p.5. tract.13. resol.77. Trull. l.3. in
Decal. cap.4. dub.2. num.11. Leand. de præc.
Eccl. tr.1.d.3. q.5.

P R O B L. XVI.

De puero aliquo dubitatur, nūm vſu polleat discretionis: Hic tenetur, & non tenetur, feſtos dies obſervare, ſi ſeptennis non ſit.

Non Tenetur. Quia cum rationis vltus
communiter feptennio accidat comple-
to in calu dubio præſumitur poſt id tempus
aduenteſſe, ſecus antea. See Sanch. l. i.
ſum. cap. 1. 2. num. 13. Bonac. de legib. d. . 9. 1. pun.
6. num. 9. Diana p. 4. r. r. 3. reſol. 52. Alphoni. de
Leon. de offic. ac poteſt. Conſeſ. tom. 1. reſol. 17.
num. 41.

Tenetur etiam si ante septennium de usu rationis dubitatur. Quia quando inest dubium de pueri capacitate, is non solum in mortis articulo, sed extra illum tenetur ad confessionem, & debet sub conditione absolui. Nam huiusmodi confessio præcipitur. Ergo etiam in casu dubio tenetur præceptum observandi festum implere. Ita Trull. l. 3. Decal. c. 4. dub. 2. n. 12. Petr. de Ledef. sum. ibi de sacram. T. enit. cap. 8.

Ego autem putarim, pueros, de quibus dubi-
tatur, non rationis usu polleant, aut non, tene-
ri Ecclesiasticum Confessionis implere præ-
ceptum : vel si hoc præceptum implere tenean-
tur, teneri etiam præcepto obseruandi
festa satisfacere. Quia eadem omnino est ra-
tio obseruationis festorum, ac præcepti Con-
fessionis: cum vtrumque præceptum sit Eccle-
siasticum: annos discretionis requirat: Ergo vel
ad vtrumque, vel ad nullum ex his pueri tenen-
tur. Monuerim tamen in articulo mortis huius-
modi pueros fateri debere, vel iure diuino,
vt vult Sanchez : vel iure charitatis erga se-
ipsum, ad euitandum damnationis periculum,
teneri.

*Peregrini cum absentes sunt, tenentur, &
non tenentur, festa sua patriae obser-
uare cum non observantur in
loco, ubi adsunt.*

TEnetur profecto. Quia huiusmodi peregrini, seu viatores subditi sunt suo Episcopo: Tenetur p^{er} ergo tenetur obedire praecepto illius circa fe-
storum

forum obseruationem. Et quia sunt pars communis suae cui debent conformari: minor namque pars adharet maiori. Et quia tunc obligatur, quis patrii legibus, quando patriam non deseruit: sed si non deseruit patriam, cum non mutauerint domicilium: Ergo patrii legibus obligatur; nam quod modo ab sint à patria, nil refert; quia qui casu absunt abesse non dicuntur, ut docet Barthol. ad l. *Quaestum*. 78. §. *si a ff. de legatis*. 3. Denique quia alias si exempti essent ab omni lege: non enim ad leges patriae tenerentur, nec ad leges loci per quem transseunt ut grauiissimi Doctores affirmant: Ergo omnino essent exempti: quod minimè dicendum. Sic Syluest. v. *Ieiunium*, quaest. 1. c. 1. §. 2. Rosel. ibi, num. 6. D. Antonin. p. 2. tit. 6. c. 2. §. 2. Palud. in 4. dist. 5. quaest. 4. art. 3. num. 26. Ioan. And. in addit. ad speculator. tit. de infirm. edit. num. 16. & Sanch. l. 1. de matr. d. 18. num. 17. dicit satis esse probabile.

97 Non tenentur. Quia cap. ut animarum de Non tenetur, constituit. in 6. aperte praescribitur, non incurri censuram per statum proprii Episcopi latam, ab illo, qui extra territorium sui Episcopi rem prohibitam per censuram efficit, & contra statum operatur. Ratio est, quia statum directi primo & per se respicit in eo obseruandos, idcirco non obligat personas etiam subditas, nisi intra ipsum territorium existant. Vnde pari ratione virget argumentum ad praecceptum vel statum de diebus festis obseruandis. Nam praecceptum illud primario, ac per se respicit religiosum cultum in tali Diocesi, loco, & Parochia: ergo non extra illum. Ergo non potest extra illum obligare. Ita Fagund. de prac. Eccl. l. 1. c. 7. n. 3. Sanch. l. 3. de matr. c. 18. num. 18. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 13. num. 1. Nat. sum. cap. 13. num. 5. Henric. l. 7. c. 11. num. 8. Maior, Driedo, Ledesma 2. Manuel. Philarc. Abbas, Felinus, & alij apud Fagundez.

98 Hanc sententiam probabiliorē esse crediderim. Quia leges non obligant ultra ferentis intentionem: & quidem lex de festorum obseruatione non dirigitur ad subditos absolute, sed ad subditos praesentes, & existentes in tali loco: ideo eos extra illum non obligat. Quod non obstat quominus subditi sint, & dicantur, si quidem non desinit subditi esse ille, quem superior non vult obligare in re aliqua. Ieiunij exemplo planam reddo sententiam. Certum est, in Lusipponense Vrbe vigere praecceptum ieiunandi in mei D. Antonij Vigilia: at certum est, non teneri lusitanum Vallisoleto commorantem ieiunare, quia hac in Vrbe non viget talis consuetudo. Ergo idem est asserendum de festi peculiaris obseruatione: cum par sit utrobique ratio. Vnde fatur D. August. epist. 118. & refertur in c. Illa, dist. 12. in Sabato, si sum Roma, ieiuno: si Mediolani, non ieiuno.

PROBL. XVIII.

Quando in proprio loco virget festi obseruandi praecceptum: licitum est, & non est licitum ex intentione non seruandi festum, ad alium locum, aut Parociam diuertere, ubi tale festum non colitur, ut opera seruilia possit exercere.

Potest quis recedere à loco, in quo festum celebratur ad alium, ubi non colitur opera: quae inibi seruilia exercere. Quia praecceptum de obseruando festo non prohibet exitum à loco, in quo festi obseruandi virget obligatio: Ergo integrum est cuilibet, recedere à proprio loco, in quo est festum ad alium locum, ubi non celebratur ad opera seruilia exercenda. Imò (ut fatur Lessi. l. 4. c. 2. dub. 8. num. 55.) licitum est in eodem loco recedere ab una Parocia, ubi festum colitur, ad aliam, ubi non colitur, inibi seruilia opera exercere. Lege Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 13. num. 6. Quaeritur autem, an licitum sit, id ex intentione non seruandi festum exercere?

Minimè est licitum. Quia recessus ille in legis fraudem proculdubio geritur. Fit enim, ne ex religione festi obligetur à seruili opere abstinere. Sic Syluest. v. *Ieiunium*, q. 2. Barth. à Ledel. de matr. d. 21. Manu. tom. 2. sum. cap. 121. num. 1. Rebel. de iust. p. 2. l. 2. quaest. 7. sect. 3. num. 16. Sayr. in Clau. l. 7. cap. 7. num. 11. Salas de legib. d. 14. sect. 5. num. 63. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 8. num. 60. Laym. l. 1. tract. 4. cap. 11. num. 9.

Licitum quidem est. Quia in hoc casu nullo modo interuenit proprie fraus & dolus contra legem; sed solum fuga mera praeccepti: At haec non est contra praecceptum: nam id gerens, iure suo vitur. Certe si illa fuga praeccepti esset illicita ideo esset, quia fit ex intentione seruandi praecceptum: At ex hac parte non est illicita, cum illa intentio non tendat formaliter ad non seruandum praecceptum. Vbi virget: sed ad fugiendum praecceptum transiundo se quis ad locum, ubi non virget: & ibi ubi iam illo non adstringitur, vacare seruilibus operibus. Ita Suar. citatur. Sanch. l. 3. de matr. d. 18. num. 20. Bonac. tom. 2. d. 1. de legib. quaest. 1. punct. 6. num. 64. Basil. l. 5. de matr. cap. 9. n. 4. Hurtad. de matr. dist. 5. diff. 5. num. 14. Coninch. dist. 27. dub. 1. num. 14. Fagund. l. 1. c. 7. num. 7. Diana p. 1. tr. 9. resol. 9. & tr. 10. resol. 10. Palao tr. 1. d. 1. punct. 24. §. 5. num. 4. Santius in select. d. 54. num. 20. & alij.

Hoc probabilius esse existimo. Admitto enim propriam malitiam, ac fraudem non debere fauere auctori. At hic non datur proprie ac formaliter fraus: fraus enim & dolus proprie datur, ubi datur obligatio legis, quam quis per fraudem & dolum vult euadere: hic autem nulla datur obligatio: potius enim (ut diximus) datur fuga quaedam obligationis: quae quidem fuga de se non est bona, nec mala: erit autem mala ex mali finis intentione.

PROBL.

PROBL. XIX.

Quis è loco proprio egreditur dilectulo, ut in alio ubi festum illud non colitur, valeat feruile opus exercere: Hic tenetur & non tenetur prius quam exeat, Missam audire.

103 **M**inimè tenetur. Quia dum ille adest in loco, ubi dies festus celebratur, & sint plures Missæ dicendæ quibus valeat præcepto satisfacere, non illum urget eius obligatio ad illam primam Missam audiendam: neque præceptum obligat illum non exire. Ergo exiisse, non obligat illum, ut sacrum post audiat, si non velit. Nam exiens à loco festi iam exemptus est ab obligatione. Igitur sicut potest feruile exercere, sic poterit Missæ auditionem præterire. Sic Sanch. l. 3. de matr. d. 18. n. 21. & l. 1. sum. c. 12. n. 32. Salas de legib. d. 14. sect. 5. n. 66. Santi. in fest. d. 4. n. 29. Lessi. l. 4. c. 2. dub. 8. num. 56. Inclinat Baldel. l. 5. d. 3. n. 1. Barbo. l. 1. de iure iur. c. 20. num. 52. Bassaus v. Festum. 3. n. 6. Diana part. 1. tr. 10. resol. 14.

104 **T**enetur planè. Quia cum quis est proprio in loco, ubi illud festum celebratur, festi præcepto astringitur: Ergo & audiendi sacrum obligatione. Ergo illam tenetur adimplere, quam primum possit, si postea non sit voluntas eam adimplendi. Nam præceptum audiendi Missam est affirmatiuum, & præcisè obligat ad vnum actum. Ergo debet adimpleri, cum potest, si postea est cessaturum. Confirmari. Quia si solum die illa vnica esset in eo loco Missa, tenetur eam audire. Ergo eadem obligatione astringitur, etiam si multæ aliæ in eo loco celebrandæ essent: nam exiit ex obligationis loco sine voluntate audiendi in alio loco ad quem pergit sacrum, idem est plures proprio in loco esse Missas, quam vnicam. Ita Nauar. c. 13. sum. n. 5. Ludou. Lopez p. 1. instruct. c. 5. 2. 8. Nec peccant. Manu. tom. 2. sum. c. 12. n. 1. Sayr. in Clau. l. 7. c. 3. n. 12. Sa v. Festum. n. 9. Suar. tom. 1. de Rel. l. 1. cap. 1. n. 7. Fagund. l. 1. de præc. Eccl. cap. 7. n. 13. & 18. Trill. l. 3. Decal. c. 1. dub. 3. n. 4. Basili. l. 5. de matr. cap. 7. §. 2. num. 14. & cap. 8. num. 6. Leand. tr. 1. de præc. Eccl. d. 3. quæst. 9.

105 **I**dem assero. Idem asseruimus casu, quo qui exiturus est à loco, in quo dies festus celebratur, possit commode, hora scilicet matutina Sacrum audire prius quam in alium locum se conferat. Non enim tenetur vsque ad meridiem, ut interit Missæ expectare.

PROBL. XX.

Peregrini scholastici, Doctores, Praefecti, Milites &c. tenentur, & non tenentur ob seruare diem festum proprium loci, in quem animo non persistendi etiam diu commorantur.

106 **N**on tenentur. Quia aduenæ, qui aliquo in loco morantur, absque animo inuendi domicilium non subiiciuntur speciali illius loci iuri, cum nec sint nec esse intendunt illius pars communitatis: Ergo quantumvis diu inibi morantur, non tenentur ad specialia illius loci solemnia observanda. Sic Speculator, Turrecr. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Palaci. Palud. Ledes. 2. Roset. Syluest. Medi. Angl. Margarita Confes. quos refert Sanch. l. 3. de matr. d. 18. n. 9. Palqualig. de iell. decis. 201. 202. & 203. edocens ex Baldo, ac Bartolo, nec per mille annos contrahi domicilium ab eo, qui alicubi habitat cum animo recedendi.

Tenentur omnino. Quia licet non acquirant domicilium dum in illo loco manent animo non permanendi, (ut scholastici assolent in Academiis adesse) acquirunt tamen forum, & quasi domicilium. Vnde sufficit, ut aliquis teneatur legibus & consuetudinibus loci, quod maiori parte anni ibi sit habiturus: hoc enim sufficiens est ad constituendum quasi domicilium. Ita Sanch. l. 3. de matr. d. 18. num. 9. Syluest. v. Domicil. num. 2. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. cap. 7. num. 7. D. Antonin. p. 1. tit. 6. cap. 2. §. 1. Suar. tom. 1. de Rel. l. 1. cap. 14. num. 4. & Medina l. 1. q. 96. a. 5. & alij.

Certe prima sententia nulla probabili ratione defendi potest, & ideo esto in speculatione probabilis sit, in praxi est omnino improbabilis, sique eam Suarius appellat. Nec sufficit Auctorum multitudo, qua se tueretur, quia sine solido fundamento loquuntur in re, quæ nimium potest rectis Christianorum moribus nocere. Quis enim audebit asserere, scholasticos salmanticenses aut Vallisoletanos, qui per magnam anni partem in hisce Urbibus commorantur, non teneri ad speciale illarum præceptum de festis observandis, aut ieiunio inuendo. Profecto (ut ait FaSundez) est id contra communem sensum, ac contra bonos mores. Caterum licet in ordine ad alios effectus, & quoad Sacramenta, ut peregrini, scholastici, aulici, mercatores, mechanici, ac operarij obligentur ad speciales leges loci, in quo sunt, & illius loci parochiani dicantur ibique quasi domicilium acquirant: sufficit, ut ibi maiori anni parte habitent, ut probat secunda sententia: tamen in ordine ad observationis diei festi obligationem minimè admiserim; quia etiam pro minori tempore prudenter talis obligatio expostulatur. Nam inter illos duos modos relatos in prima & secunda sententia domicilij, quasi domicilij potest esse magna latitudo existendi in aliquo loco. Vnde distinguo alios duos modos. Vnus est, quando quis peruenit ad aliquem locum, ut illic per aliquor dies moretur, recreationis, aut negotiationis gratia, ut tres quatuor, vel quinque dies. Alius est quando præsentia in tali loco solum est in transitu tanquam in hospitio viæ, prandendo, vel pernoctando, & statim discedendo. Quando præsentia est prioris modi, existimo cum Suario, & Fagundez, sufficere id ut quis ad festi observationem teneatur. Et Episcopi punire assolent huiusmodi hospites, festa, vel ieiunia loci non seruantes: quod necessarium est ne incolæ, prauo hospitum exemplo affecti præcepta violent. Quando autem præsentia est secundi modi, non tenentur aduenæ, ac peregrini, seu viatores ad diei festi, vel ieiunij observationem. Quia huiusmodi mora est adeo brevis, ut nullo modo, nec etiam ratione loci possint dici Episcopi illius Diœcesis subditi: nec ratione consuetudinis loci eiusdem obligantur; nam consuetudo non habet vim obligandi, nisi quatenus habet vim legis: & lex non potest obligare non subditos. Problem. 22. sermo redibit.

S PROBL.

PROBL. XXI.

Religiosi exempti tenentur, & non tenentur, obseruare festa non ex Episcopi præcepto, sed ex consuetudine inducta.

109
Certum sup-
pono.

Certum est teneri ad festorum, quæ indixit Episcopus, obseruationem. Quia Tridentinum *sess. 2. c. 12.* præcipit Religiosos ad id teneri, seruatis tamen ritibus, quoad Missas, & officia celebranda, qui à Regularibus his assolent obseruari. Legendus Barbosa *de potest. Episc. allegat. 105.* Quæsierim verò nūm etiam teneantur obseruare festa, quæ non sit ex Episcopi præcepto inducta, sed inducta ex consuetudine.

110
Nō tenentur.

Non tenentur. Quia Concilium loquitur de festis, quæ seruari ab Episcopis præcipiuntur, nō de iis, quæ sunt ex consuetudine inducta: ea enim non sunt propriè ab Episcopo præcepta. Cum verò Concilij decretum sit contrà Regularium exemptionem, strictè est tanquam odiosum, accipiendum, iuxta regulam *odia sunt restringenda, de reg. iuris in 6.* Sic Pasqualig. *tr. de ieiun. decis. 189. n. 8.* asserens, hanc sententiam posse defendi.

111
Tenentur omnino.

Tenentur omnino. Quia ad festa, quæ ex consuetudine obligant interuenit præceptum, aut consensus Episcopi. Ergo Religiosi ad eorum tenentur obseruationem. Ità Leander. *de præc. Eccl. tr. 1. d. 3. q. 16.* Pasqualig. *citatus. Sanch. l. 5. consil. c. 1. dub. 3. n. 2.*

112
Auctoris resolutione.

Profectò si Religiosi exempti tenentur obseruare festa inducta ab Episcopo, vt ex Concilij decreto constat: liquet, teneri etiam ad festa obseruanda, quæ fuerint ex consuetudine inducta. Nam ideo obligant festa ex consuetudine, quia aut præceptum, aut saltem consensus Episcopi interuenit.

PROBL. XXII.

Viatores tenentur, & non tenentur, obseruare festa propria locorum, ad quæ solum perueniunt, vt ibi per tres, quatuor, vel quinque dies recreationis, vel negotiationis gratia commorentur.

113
Non tenentur.

Non tenentur. Quia tam exigui temporis mora non sufficit, vt censetur proportionata ad indicendam huiusmodi obligationem, quæ propriè ciuium, seu incolarum est. Ergo non tenentur loci festa obseruare. Sic Palud. *in 4. dist. 15. q. 4. a. 3. n. 24.* Palac. *d. 8. post 6. concl. Syluest. v. Ieiunium. qu. 7. Tolet. l. 6. c. 5. n. 3. Manu. to. 1. qq. Regul. q. 68. a. 4. Azor. p. 1. l. 7. c. 19. q. 4. Auila de censur. p. 2. c. 3. d. 2. dub. 3. concl. 3. Sanch. l. 2. de matr. d. 18. n. 6. Laym. l. 1. tr. 4. c. 12. n. 4. Coninch. 3. q. 7. a. 4. dub. 2. Bonac. de legib. d. 1. q. 1. pun. 6. n. 36. Gordon. l. 6. q. 18. c. 7. & alij plures.*

114
Tenentur planè.

Tenentur planè. Quia viatores, seu aduenæ illi ad seruandas leges locales proculdubio obligantur: Ergo si morantur in hisce locis tempore proportionato ad seruandum præceptum, nulla ex causa excusari possunt. At qui per tres, quatuor, vel quinque dies in aliquo loco morantur, adsunt tempore proportionato pro ser-

uando festo: nulla enim alia proportio exigitur, nisi festum occurrere eo tempore quo inibi morantur: Ergo festum obseruare tenentur. Ita Suar. quæ citat, ac sequitur Fagundez *præc. Eccl. l. 1. c. 8. n. 14. & 11.* cuius sententiam Proble. 20. latius expressi, Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 6. n. 1. Filliuc. *tr. 27. par. 1. c. 6. n. 106.* Lessi. l. 4. c. 1. dub. 7. n. 50. & 51. Graf. l. 2. decis. c. 16. n. 30. Salas d. 14. de legib. *sess. 4. n. 41.* Malder. l. 2. q. 96. a. 5. & de peregrinis. Valq. 3. pto. 3. d. 184. c. 3. n. 28. Basil. l. 5. de matr. c. 7. §. 1. n. 6. Palao *tr. 3. d. 1. pu. 24. n. 11.* Henric. l. 7. c. 1. n. 8. Leand. de præc. Eccl. l. 1. d. 3. quæst. 21. & alij quam plures.

Cum his sentiens, putarim sufficere præsentiam trium, quatuor, aut quinque dierum, vt quis ad festi obseruationem teneatur. Equidem plures è contraria sententia asserunt teneri huiusmodi aduenas festum loci obseruare, casu, quo non possent Missæ auditionem omittere, aut seruilius laborare sine scandalo. Quod raro poterunt aduenæ tam exigui temporis habitatores gerere sine scandali periculo quantumvis secretum curent ad seruilem laborem agendum inire. Vnde ferè nunquam doctrina illa poterit ad proximam adduci.

PROBL. XXIII.

Aduenæ tenentur, & non tenentur festa obseruare propria locorum etiam si per unicum diem ibi commorentur.

Minimè tenentur. Quia qui breui tempore loco in aliquo moratur non dicitur morari. Minus taliter in eo esse, l. *Quis sum 76. §. finis de legat. 3. & l. si ita, §. 4. ff. de legat. Sic Granad. l. 2. contr. 7. tr. 1. p. 1. d. 6. sess. 4. n. 25. Bossi. de iubil. c. 18. n. 49. Santius in *selekt. d. 5. q. 1. Hurtad. d. 5. de Sacr. f. Miss. diff. 1. & omnes Doctores, pro prima sententia Problem. 22. relati asserunt non teneri, dummodo scandalum excludatur.**

Tenentur omnino. Quia hæc est consuetudo hic vsus, hoc ius. Ità grauissimi Doctores Basil. l. 5. de matr. c. 7. §. 1. n. 6. & §. 2. n. 14. Palaus *tr. 3. d. 1. pu. 24. §. 3. n. 11.* Salas de legib. d. 14. sess. 4. n. 41. Henric. l. 7. c. 1. n. 8. Ioan. de la Cruz *præc. 3. a. 4. dub. 9. concl. 1.* Filliuc. *tr. 17. n. 120 & 123.* Lessi. l. 4. c. 2. dub. 7. n. 50. & 51. Trull. l. 3. decal. c. 1. dub. 3. n. 5. Valq. *to. 1. in 3. p. d. 184. c. 3. n. 28.* Nauar. *sum. 13. num. 5 & cap. 15. num. 120.*

Hanc eligo sententiam probabiliorem quidè Hunc enim vsus esse reor. Nec refert, quod aduenæ ille habeat animum diutius manendi, vel proximo die recedendi, aut sursus, vel neutrum. Nam si illo die, quo inibi adest, festum proprium illius loci occurrat, proculdubio tenebitur id obseruare. Sa audiendus v. *Ieiunium n. 1.* Ad festa loci teneri, qui illic eo die manet. Et Villalob. p. 1. *sum. tr. 2. diff. 33. n. 7.* nostram sententiam multo probabiliorem vocitat.

PROBL. XXIV.

Aduenæ tenentur, & non tenentur seruare festa propria loci per quem transiunt, ibi solum pransuri, aut pernoctaturi, & die discessuri crastino.

Tenentur planè, si tempore illo exiguo quo in eo moram gerunt occurrat tem-

pup obligationis adimplendi id præceptum & commodè possunt obseruare. Vnde si dies festus specialis illius loci occurrat, tenentur sacrum audire, priusquam egrediantur, casu quod in illo oppido dormierint, vel magna parte mane illius ibi detineantur. Nec possunt feruili labori dare operam. Quia commodè possunt huiusmodi præceptum locale implere: Ergo cum alias illo illigetur, sicut aduenæ diu in eo morantes illud tenentur adimplere. Id confirmo: Peregrini seu viatores transientes etiam solum per modum hospitij, gaudent privilegijs, gratijs, ac consuetudinibus fauorabilibus, quibus fruuntur incolæ, oppidorum, per quæ transeunt: v. g. viatores transeuntes per loca, ubi carnes de more comeduntur, possunt eis vesci quamuis eo tempore in loco patrio carniem esus esset interdictus: Ergo etiam tenentur seruare alia præcepta specialia, quæ in oppidis, per quæ transeunt, incolas illigant. Nam qui commodum experitur, debet etiam incommodo subiacere. iuxta regul. iur. in c. 6. Qui sentit. Sic Svar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 14. Salas de l. gib. tr. 1. 4. sect. 4. num. 49. Basil. l. 5. de matrim. c. 1. §. 1. n. 14. Palaus tom. 1. d. 1. tr. 3. pun. 24. n. 1. & 12. Villalob. tom. 1. sum. tr. 2. diff. 33. n. 7. Filliuc. tr. 27. num. 120. Sa. v. Auditorio Missæ num. 6. Leand. de præc. Eccl. tr. 1. d. 3. q. 23. & alij.

120 Nullatenus tenentur. Minime tenentur. Quia aduenæ, qui tam exiguo commorantur tempore illo in oppido, legibus specialibus illius non alligantur. In eo enim sic morantur, ac si in ipsa via parumper reficiendi, detinerentur. Vnde in oppido existunt, ac si minime existerent. Ita Fagund. præc. 1. Eccl. l. 1. c. 8. n. 1. Trull. l. 3. Decal. c. 1. d. 3. n. 206. Lessi. l. 4. c. 2. dub. 7. n. 50. & 51. Henric. l. 9. c. 25. num. 2. & omnes Doctores primæ sententiæ Problem. 13. citati.

121 Eiusdem sum. Equidem quando præsentia aduenæ est in transitu, aut per modum hospitij, prandendo, canando, vel pernoctando, & statim discernendo, nullatenus ad diei festi specialis illius loci tenentur; quia illi nullo ex capite ad illius oppidi communitatem videntur pertinere.

PROBL. XXV.

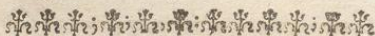
Duplicis Paræcie incola tenetur, & non tenetur obseruare festa illius Paræcie in qua perbreui tempore, veluti in hospitio reperitur.

122 Tenetur plene. Quando in eam Parochiam non ad habitandum, sed ad breue tempus velut hospes aduenat, non tenetur eius festa specialia obseruare. Quia eodem modo indicandum est, quando ita Paræcijs diuersis sunt diuersæ consuetudines, ac quando in diuersis vigent hæ territorij. Sic Sanchez l. 1. sum. c. 1. n. 40. Et Doctores pro prima sententia Probl. 14. citati. Loquitur Santius non de eo, qui iter agens commoratur meride ad prandendum, seu nocte ad cubandum: sed de illo, qui saltem vna die integra inibi detinetur qua accidit speciale Paræciæ illius festum celebrari.

123 Tenetur quidem. Tenetur equidem festum illud obseruare. Quia quemadmodum hospes tenetur obsequiare leges oppidorum, per quæ obiter transit die scilicet. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

integra, in qua festum accidit, detinetur, si commodè possit: ita hospes Parochianus. Ita Filliuc. tr. 27. num. 122. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 3. num. 8. Leand. de præc. Eccl. tr. 1. d. 3. q. 27.

Consequenter ad ea, quæ Probl. 12. expressimus, dicendum, primam sententiam admodum probabilem, adhuc autem probabiliorē esse secundum. Pro qua Trullench. P. Sanctum citat, sed immerito, cum expressè primam tueatur. Idem autem quod de viatoribus sue peregrinis, ac hospitibus asserui, asserunt de vagis, seu iis, qui nullibi habent domicilium. Quia illud debent fortiri quoad omnia vbicumque reperiuntur, alioqui exempti essent ab omnibus legibus, statutis & consuetudinibus localibus, & Episcoporum, quod videtur absurdum. Sanch. l. 3. de matr. d. 8. n. 35. & l. 1. Decal. c. 14. n. 23. Nec placet Pasqualig. contrarium defendens de ieiun. dec. 200. alios referens. De quo vberius volum. 4. differuimus.

CAPVT VII.

Circa opera in die festo prohibita.

PROBL. XXVI.

Mortale est, & non est mortale, vna hora seruile opus in die festo sine necessitate exercere.

125 Mortale est vna hora operi incumbere. REMITTENDVM, qualis transgressio ex parte materie culpam lethalem in hoc præcepto constituat. An igitur mortale sit vna hora feruili operi sine necessitate incumbere? Est mortale. Quia licet vnius horæ labor cõparatione totius diei lenis videatur esse materia: at secundum se grauis est: sicut grauis est omisso vnius horæ ex minimis in officio Canonico, tamen cõparatione totius officij lenis poterat iudicari. Sic Azor. 10. 2. l. 1. c. 28. q. 5. Bonac. d. 5. de 3. præc. Dec. q. vni. pun. 3. n. 2. & Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 14. n. 2. si excedat ex hora quadratē.

126 Non est mortale, nisi tertia pars diei consumatur. Mortale non estimō tertia pars diei festi in opere feruili consumenda, vt grauis materia censetur. Quia respectu viginti quatuor horarum naturalis diei illa temporis portio gravis solummodo est iudicanda. Ita nonnulli Doctores iuris Canonici, quos presso nomine memorat Fagund. citatus, & Cast. Pal. 10. 2. tr. 9. d. 2. pun. 1. n. 3.

127 Media pars tenet. Ego quidem hunc modum dicendi improbabilem omnino esse existimo, quem meritò omnes Theologi explodunt, vt potè qui viam sternit temnendi festorum obseruationem. Primam vero sententiam nimium rigidam esse iudicamus. Quare media mihi via incidendum æstimenti, hoc prudentis relinquendum arbitrio. Vna enim hora non videtur ita grauis materia, præcipue si opus assumptum nimis laborosum non sit. Existimarim itaque, si duabus horis labori quis feruili incumbere, materiam grauem esse, & peccatum lethale committi. Nec video Doctorem grauem classicum, qui latius tempus concedat. Porro in operibus forensibus ac iudicialibus, quæ sunt speciali iure prohibita, materia grauis censetur. Sumenda est, non ex quantitate tēporis insumpti, sed

128 Paruitatem materia in forensi opere expeno.